

ՄԱՀԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ
(1920–2014)

Մեծ հայագետ, մեծ մարդ, մեծ հայրենասէր, 1984ից՝ պրոֆեսոր Յովհաննէս Խաչատուրի Բարսեղեանը ծնունդ է 1920 Հոկտեմբերի 25ին, Մաստարա գիւղում: Բարձրագոյն կրթութիւնն ստացել է ԵՊՀում. 1952ին ստացել է բանասիրական գիտութիւնների թեկնածուի, իսկ 1981ին՝ դոկտորի գիտական աստիճաններ: 1948-58՝ դասախօսել է Երեւանի Մանկավարժական ինստիտուտի հեռակայ բաժնում, 1958ից այլեւ անմնացորդ՝ ԵՊՀում: Համալսարանում աշխատելու տարիներին պաշտօնավարել է որպէս հայոց լեզուի ամբիոնի վարիչ՝ 1969-75, ֆակուլտէտի դեկան՝ 1977-85, հայոց լեզուի պատմութեան ամբիոնի վարիչ՝ 1985-90:

Սովորական մի ուղի, որով անցնում են շատ ու շատ գիտնականներ: Բայց տարիների հեռուից այսօր արդէն կարեւորում է ու գնահատում մեծ անհատականութիւնը, որն ապրեց ու աշխատեց որպէս նուիրեալ գիտնական ու մնայուն հետք թողեց հայագիտութեան ասպարէզում:

Լայն էր ու խորը գիտնականի հետազոտութիւնների շրջանակը՝ հայոց լեզուի պատմութիւն, ժամանակակից հայոց լեզուի կառուցումաձքային իրողութիւններ, ուղղագրութիւն, եզրաբանութիւն, բառարանագրութիւն: Նրա գիտական գործերը՝ *Արդի Հայերէնի Բայի եւ Խոնարհման Տեսութիւն* (1953), *Յայրուկ Անուն* (1964), *Հայերէնի Խօսքի Մասերի Ուսմունքը* (1980), *Հայերէնի Ուղղագրական-Ուղղախօսական, Տերմինաբանական Բառարան* (1973), *Հայաստանի եւ Յարակից Շրջանների Տեղանունների Բառարան* (համահեղինակ), լուրջ արժէքներ են, որոնցով դեռ շատ ու շատ բանասէրներ պէտք է սովորեն եւ կը սովորեցնեն:

Իսկ նրա՝ *Մանուկ Աբեղեանի Հինգ Հոլովի Տեսութիւնը եւ Նրա Հին եւ Նոր Քննադատութիւնները* (1967) եւ *Հայերէնի Ուղղագրութեան Հարցերը՝ Հայագիտութեան եւ Գրականութեան Դասականների Քննութեամբ* (2002) փոքրիկ աշխատութիւնները իրենց խորքով եւ գիտական բանավէճի փայլուն արտայայտութեամբ ուսանելի օրինակ կը լինեն ոչ միայն բանասէրների համար:

Էդուարդ Աղայեանի եւ Յովհաննէս Բարսեղեանի դպրոցական հայոց լեզուի դասագրքերը (*Հայոց Լեզու-7, Հայոց Լեզու-8 եւ Հայոց Լեզու-9*) հիմք դրեցին հայոց լեզուի դասաւանդման նոր ձեւաչափի: Այդ դասագրքերը 1965ից մինչ օրս դպրոցում շրջանառում են՝ շատ ընկալուած ու սիրուած լինելով թէ՛ ուսուցիչների, թէ՛ աշակերտութեան կողմից:

Բարսեղեանի վերջին գործը եղաւ *Հայերէնն Ու Հայերէնագիտութիւնը Մեր Համառօտ Գնահատմամբ* փոքրիկ գրքոյկը, ուր մեկտեղուած ու ներ-

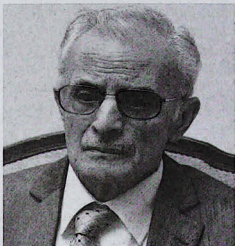
կայացուած են մեծ գիտնականի սրտի խօսքն ու գնահատանքները իր ուսուցիչների եւ իր գործընկերների մասին՝ տարբեր առիթներով գրուած:

Բարձր հասակով, նիհար կազմուածքով, փոքրիկ մի շղթայ միշտ ձեռքին պտտացնելով՝ ծիգ քայլուածքով երբ անցնում էր միջանցքներով կամ էլ լսարանում, երբ մօտենում էր ամբիոնին ու սկսում հերթական դասախօսութիւնը՝ բոլորն անմիջապէս զգաստանում էին, սիրով ու պատկառանքով ու փոխադրում դասախօսութեան ժամանակներին, երբ նա փոխանցում էր հայոց լեզուի պատմութեան, հայ գրական լեզուի պատմութեան, ժամանակակից հայոց լեզուի, ընդհանուր լեզուաբանութեան հիմունքներն ու արժէքները, կոտ գիտականութեամբ շաղախուած հայրենասիրութիւնը:

Մինչեւ այսօր էլ ականջիս հնչում են նրա՝ Շուշիի գրաման օրը մահացած գործընկերոջ՝ Հենրիկ Յարութիւնեանի յիշատակին հնչեցուած հայրենասիրական խօսքը՝ «Վե՛ր կաց, Հենրիկ, երազանքդ կատարուեց, Շուշին այլեւս մերն է»:

Անուրանալի ու մնայուն է քո վաստակը, սիրելի՛ ուսուցիչ, ոչ միայն ներկայ, այլեւ բոլոր ժամանակներում, եւ թող նոյնքան պայծառ ու յարատեւ լինի քո երկնային կեանքը:

Փառանծեմ Մեյթիխանեան
david.khacatryan@gmail.com

ՊԷՊՕ ՍԻՄՈՆԵԱՆ
(1937–2015)

Բուն անունով Պետրոս Գալայճեան ծնած է 1937ին Ալեքսանտրէթ, որուն պարպումով՝ 1939ին ընտանեօք կը փոխադրուի Պէյրութ: Նախակրթական եւ երկրորդական ուսումը ստացած է Ազգ. Սահակ Մեսրոպեան Վարժարանին, ապա Ն. Փալանճեան Ճեմարանին եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան դպրեմանքին մէջ: 1960ին կը վկայուի Սէն Ժոզէֆ Համալսարանի Արեւելագիտութեան Բաժնի հայագիտութեան ճիւղէն, միա-

ժամանակ՝ հետեւելով Centre d'Etudes Supérieuresի ֆրանսերէտի եւ ֆրանսական գրականութեան դասընթացներուն:

• 1957-63՝ դասաւանդած է Սահակեան Բարձրագոյն Վարժարանէն ներս, 1963-1965՝ հայոց լեզու եւ գրականութիւն՝ Նոր Բարձրագոյն Վարժարանէն ներս: 1966-75՝ եղած է տնօրէն Ազգային Ռուբինեան Վրժ.ի, իսկ 1975-95՝ Սահակեան Լ. Մկրտիչեան Քոլէճի, զոր նախակրթարանի մակարդակէն բաժրացուցած է լրիւ երկրորդականի: 1995-2001՝ եղած է ՀԲԸՄ Կարմիրեան Միջնակարգ Վարժարանի լեզուի եւ գրականութեան այցելու

ուսուցիչ, 1992-94՝ դասախօս ՀԲԸՄի Հիսիսեան Հայագիտական Հիմնարկին:

1976ին եւ 1994ին մաս կազմած է Ազգային Վարժարաններու Ուսումնական Խորհուրդին:

Կրթական ասպարէզի կողքին իբրեւ գրող եւ մտատրական նուիրում է մշակութային կեանքին, վարելով Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան ատենապետութիւնը (1965-75): Երջան մը մաս կազմած է ՍԴՀԿ Լիբանանի Վարիչ Մարմնին եւ Կեդրոնական Վարչութեան: Մինչեւ մահը անդամ էր Լիբանանահայ Գրողներու եռանդամ քարտուղարութեան:

Հեղինակ է կրթամանկավարժական, գրական, ընկերային եւ մշակութային հարցեր շօշափող յօդածներու, ուսումնասիրութիւններու: Աշխատակցած/խմբագրակազմի անդամ եղած է *Արարատ Գրականին*, *Շիրակին*, *Կամարին*, *Բագինին*, *Ահեկանին*, *Նայիրիին*, *Հայկազեան*, *Հասկ եւ Հիսիսեան Հայագիտական Հանդէսներուն*:

Իրմէ հրատարակուած գիրքերն են.- *Խորհրդածութիւններ Հայաստանի Գրողներու Եւ Համագումարի Սեմին* (1966), *Նախերգանք* (1968), *Հայաստանի Գրողներու Զ. Համագումարը* (1971), *Կանաչներու Առասպելը* (1977), *Հեքիաթ Հայաստանի Մասին* (1979), *Մարդեղութիւն* (1981), *Ծուկն*, *Ծուկն երիզներ* (1982), *Մայրիներու Արմատներ* (1986), *Ծաղին Ճիչը* (1991), *Մարդկային Իրաւանց Հարցեր* (1994), *Հայակերպում եւ Մանկավարժութիւն* (1996), *Ակնթարթներ Մարդու եւ Կեանքի Առթեայէն* (2012), *Միջերկրականի Լոյսերուն Դիմաց* (2004), 2007ին եւ 2009ին լոյս տեսած է անոր գրականագիտական երկհատորեակը՝ *էջեր եւ Նիւթեր Գրականութեան*: Խմբագրած է Աշոտ Պատմագրեանի յոբելենական գիրքը (1962), Պարոյր Սեակի *Հայրենւորը* (1972), Վահան Տէրեանի *Հայրենւորը* (1985):

1971ին մասնակցած է Հայաստանի Գրողներու Զ. Համագումարին: 1995ին պարգեատրուած է Ռուբէն Սեակի անուան "Վերածնունդ" մրցանակով:

Պարգեատրուած է Հայաստանի Մշակոյթի նախարարութեան կողմէ: 2005ին արժանացած է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան «Մեսրոպ Մաշտոց» ջքանշանին: 2009ին արժանացած է Լիբանանի Կրթական Նախարարութեան գնահատագրին եւ Լիբանանի նախագահի ջքանշանին: 2012ին արժանացած է ԹՄՄ Հայկաշէն Ուզունեան Գրական Մրցանակին իր *Ակնթարթներ Մարդու եւ Կեանքի Առթեայէն* հատորին համար: 2013ին պարգեատրուած է Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեանի կողմէ «Մովսէս Խորենացի» ջքանշանով:

Պէպօ Սիմոնեան իր մահկանացուն կնքեց 27 Մարտ 2015ին, Պէյրութի մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

ՀՀՀ

ԿԱՐՕ ԺԱՄԽԱՐԵԱՆ
(1986–2016)

Վաղամեծիկ պատմաբան Կարո Ադուանի ժամխարեան ծնած է 17 Մայիս 1986ին, Երեւան: Շրջանաւարտ է ԵՊՀ Պատմութեան Ֆակուլտետէն: 2010ին մագիստրականով վկայուած է Երեւանի Խաչատուր Աբովեանի Անուան Պետական Մանակավարժական Համալսարանէն: 2015ին «Կրթամշակութային Կեանքը եւ Հայապահպանութեան Խնդիրները Սիրիայի եւ Լիբանանի Հայ Համայնքներում 1920-1930ական թթ.ին» նիւթով

պաշտպանած է թեկնածուական:

Հեղինակ է երկու տասնեակէ անելի գիտական յօդաւածներու, որոնց կարգին՝ «Հայ Ազգային Վարժարաններու Մասնագիտացման Հիմնախնդիրը Սիրիայում Ու Լիբանանում 1930-ական թթ.» (Կանթեղ, № 4 (57), 2013), «Սիրիայի եւ Լիբանանի Որբանոցները Որպէս Հայ Կրթական Հաստատութիւններ (1920-ական թթ.» (Հայագիտական Հանդէս, № 1-2 (21-22), 2013), «Վահան Թեքէեանի Գործունէութիւնը Լիբանանում եւ Սիրիայում 1923 Թուականին» (Հայագիտական Հանդէս, № 1 (25), 2014), «Թատերական Կեանքը Սիրիայի եւ Լիբանանի Հայկական Համայնքներում 1920-1930-ական թթ.» (Հայաստանը եւ Արաբական Աշխարհը. Պատմութիւն եւ Արդի Խնդիրներ (Երիտասարդական Միջազգային Զեկուցումների Ժողովածու), Երեւան, 2014, «Հալէպի Վարդանեան Վարժարանի Գործունէութեան Շուրջ (1937-1939 թթ.)» (Որակեալ Ուսուցման Հիմնախնդիրները ՀՀ Հանրակրթական Դպրոցներում (ՀՀ ԿԳ Նախարարութեան եւ Մանկավարժական Նախաձեռնութիւն Հայկական Ասոցիացիա՝ Հասարակական Կազմակերպութեան Համալեռն Գիտաժողովի Յօդաւածների Հաւաքածու, 2-րդ Մաս, Երեւան, 2014), «Սիրիահայ Համայնքի Կրթական Հաստատութիւնները 1920-ական թթ.» (Նոր Ուսուցիչ Նոր Դպրոցի Համար. Մանկավարժական Կրթութեան Բարեփոխման Հեռանկարներ. Տեսութիւն եւ Պրակտիկա (Խաչատուր Աբովեանի Անուան Հայկական Պետական Մանկավարժական Համալսարանի 90-ամեակին Նուիրուած Գիտաժողովի Նիւթերի Ժողովածու, 2-րդ պրակ, Երեւան, 2014), «Հոգետը Եղբայրութիւն» Ծարժումը Սիրիայի եւ Լիբանանի Հայկական Համայնքներում 1920-1930-ական թթ.» (Հայոց Պատմութեան Հարցեր», Տարեգիրք 17, Երեւան, 2017), «Ալեքսանդրապոլի եւ Շրջակայքի Հայ Աւետարանականները 19-րդ Դարի Երկրորդ Կէսին» (Հայոց Պատմութեան Հարցեր», Տարեգիրք 17, Երեւան, 2017):

Կարօ Ժամխարեան մահացաւ 6 Օգոստոսի 2016ին, արկածի հետեւանքով:

Անի Ֆիշենկճեան
fishenkjianani@hotmail.com

ՆԵԼԼԻ ՇԱՀՆԱԶԱՐՈՎԱ
(1924–2016)

Հայագգի ռուս երաժշտագէտ, Ռուսաստանի Դաշնութեան արուեստի վաստակատու գործիչ Նելլի (Նոնա) Գրիգորի Շահնազարովան (Մելիք-Շահնազարով) ծնունդ է 1924ի Յունուարի 9ին, Մախաչկալայում (Դաղստանի հիւնարաւար Հանրապետութիւն), Արցախի մելիքների շառաւիղ Գրիգոր Մելիք-Շահնազարովի եւ Օլգա Միքայէլեանի ընտանիքում: Սարդարապատի ճակատամարտի գլխաւոր հրամանատար Դանիէլ Բէկ Փիրումեանի քրոջ դուստրն է: 1927-45՝ ապրել է Բաքում: 1950ին աւարտել է Մոսկուայի Երաժշտանոցի դաշնամուրի բաժինը եւ թեկնածուականը՝ երաժշտական գեղագիտութեան գծով:

1955ին պաշտպանել է ատենախօսութիւն եւ ստացել փիլիսոփայական գիտութիւնների թեկնածուի, իսկ 1989ին՝ դոկտորական աստիճան: 1960ից մինչեւ կեանքի վերջն աշխատել է Արուեստագիտութեան Պետական Ինստիտուտում: Աշխատել է նաեւ Մոսկուայի Երաժշտանոցում, եղել «Մուզգիզ» երաժշտական հրատարակչութեան գլխաւոր խմբագիր: 1962ից եղել է Ռուսաստանի Երաժշտահանների Միութեան անդամ:

Շահնազարովան զբաղուել է արդի երաժշտութեան հիմնահարցերով՝ իր աշխատութիւններում մշտապէս տեղ տալով հայ երաժշտաստեղծների ստեղծագործութեանը: Հայ երաժշտութեանը նա մասնատրապէս անդրադարձել է Մոսկուայում լոյս տեսած իր «Ինտոնացիոն «Բառարանը» եւ Ժողովրդայնութեան Հիմնախնդիրը» (1966), «Երաժշտութեան Մէջ Ազգայինի Մասին» (1968), «Սերգէյ Բալասանեան» (1972), «Արեւելքի երաժշտութիւնը եւ Արեւմուտքի երաժշտութիւնը. Երաժշտական Արհեստավարժութեան Տեսակները» (1983), «Ժողովրդայնութեան Հիմնահարցը Խորհրդային Երաժշտական Արուեստի Ժամանակակից Փուլում» (1987), «Գեղարուեստական Ասանդոյթը Ի. Դարի Երաժշտական Մշակոյթում» (1997), «Ազգայինի Երեւոյթը Յօրինողական Ստեղծագործութեան Հայելում (Ռուսաստան-Հայաստան). Ակնարկներ» (2001, բոլորը՝ ռուսերէն) աշխատութիւններում: 1985ին Մոսկուայում լոյս տեսած «Հայկական ԽՍՀ Երաժշտական Մշակոյթը» յօդուածների ժողովածուում ընդգրկուել է նրա «Ազգային Ասանդութիւն

եւ Յօրինողական Ստեղծագործություն (Ազգային Հոլովոյթը Հայ Երաժշտության Մէջ)» ուսումնասիրությունը, 2013ին՝ *Ընդիր Յօդուածներ, Յիշողություններ*, իսկ 2016ին՝ *Երաժշտական Գեղագիտության Հարցեր. Յիշողություններ Ընկալանքի Մասին* հատորները: Իր յուշագրություններում նա մանրամասնօրէն պատմում է Մելիք-Շահնազարեանի, Բէկ Փիրումեան եւ Միքայէեան տոհմերի ու հետաքրքրական կենսագրութեան տէր իր ազգականների մասին:

Նեյի Շահնազարովան մշտապէս կապի մէջ է եղել Հայաստանի, հայ երաժշտահանների (Արամ Խաչատրեան, Աւետ Տէրտէրեան) հետ: 1993ին իր արխիւի մի մասը նուիրել է Երեւանի Չարենցի Անուան Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանին:

Նեյի Շահնազարովան մահացաւ 2 Հոկտեմբեր 2016ին, Մոսկուայում:

ՀՀՀ

ԱՐԻՎ ԶՕՐԵԱՆ

(1918–2016)

Արիւ Զօրեան ծնած է Պէյրութ, 1918ին: 1935-39՝ ուսանած է Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ Համալսարանի Ճարտարագիտութեան Բաժինը, զոր ատարտել յետոյ, 1946-78՝ աշխատած է որպէս Հալէպի Ելեկտրամատակարարման եւ Զրամատակարարման Ընկերութեան թեքնիք տնօրէն, միաժամանակ՝ հաստատութեան փոխընդհանուր տնօրէն:

Դասաւանդած է Հալէպի Համալսարանի Ճարտարապետական (1961-71) եւ Ելեկտրական Ճարտարապետութեան (1983-88) բաժիններուն մէջ: Անոր հեղինակած աշխատասիրությունը՝ *صوت وإشارة* (ծայն եւ լոյս, 1967), առ այսօր իբրեւ դասագիրք կ'օգտագործուի համալսարանէն ներս:

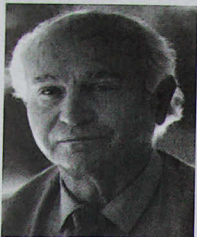
1939էն ստանձնած է բազմաթիւ պաշտօններ Հալէպի Հայ Երիտասարդաց Ընկերակցութեան Գործադիր Մարմինէն ներս: Մինչեւ 1988 եղած է ՀԲԸՄի Սուրիոյ Կրթական Յանձնաժողովի երկարամեայ ատենապետը:

Ֆրանսերէնով հրատարակած է *La Culture Armenienne, son Passé et son Avenir* երկհատորեակը (1998, 2004), արժանանալով Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Գէորգ Մելիտինեցի գրական մրցանակին:

Արիւ Զօրեան մահացաւ 22 Դեկտեմբեր 2016ին, Երեւան:

hagomik@yahoo.com

ՅԱԿՈՒՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՆԵՐՍԷՍ ՄԿՐՏՁԵԱՆ
(1928–2016)

Լեզուաբան, արեւելագէտ Ներսէս Մկրտչեանը ծնունդ է 1928ի Սեպտեմբերի 22ին, Երեւանում:

Եղել է ՀՀ ԳԱԱ Արեւելագիտութեան Ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող: Երեւանի Խաչատուր Աբովեանի Անուան Հայկական Մանկավարժական Համալսարանում դասաւանդել է հայ բարբառագիտութիւն, լեզուաբանութեան ներածութիւն, ընդհանուր լեզուաբանութիւն, համեմատական քերականութիւն, արեւմտահայերէն, գրաբար: Ուսումնասիրել է բարբառագիտութիւն, ազգագրութիւն, հայոց լեզուի պատմութիւն, միջլեզուային փոխառութիւններ, համեմատական քերականութիւն, ընդհանուր լեզուաբանութիւն, լեզուական առնչութիւններ, սեպագիր, սեմական լեզուներ: 1995ին ստացել է բանասիրական գիտութիւնների դոկտորի գիտական աստիճան:

Նրա գրչին են պատկանում *Բուրդուրի Բարբառը* (1971), *Գամիրքի Բարբառը*, *Ազգագրութիւնը եւ Բանահիւսութիւնը* (1988), *Երաժշտական Բառարան* (2000), *Բառերի Կենսագրութիւնից* (1986), *Սեմական Լեզուները եւ Հայերէնը* (2005), *Հայերէնից Փոխառեալ Բառեր Թուրքերէնի Բարբառներում* (2008) եւ այլ աշխատութիւններ: Հետազօտել է արեւմտահայ (Անատոլիայի) միջանի բարբառներ՝ Սիւրիհիսարի, Բողազլեանի (Գամիրք), Մուրադշա-եայլայի, Սթանոզի՝ իրենց ժողովրդական բանահիւսութեամբ եւ ազգագրութեամբ հանդերձ: Զբաղուել է նաեւ բանահաւաքութեամբ: Ուսումնասիրել է հայերէնից գրական թուրքերէնին եւ նրա բարբառներին անցած 1500ից անցի բառերը, փոխառութիւնները եւ հրատարակել համապատասխան բառարան: Նրա *Երաժշտական Բառարանը* ունի ոչ միայն բացատրական, այլեւ՝ ստուգաբանական ուղղաօժութիւն: Այնտեղ կարեւոր տեղեկութիւններ կան հայ ժողովրդական երաժշտական գործիքների, պարարուեստի եւ հին հայկական խազերի վերաբերեալ: Յօդուածներ է գրել Հայոց Յեղասպանութեան վերաբերեալ: Նրա *Սպանդանոցից Մազապործների Յուշերը* գիրքը տպագրուել է Հայոց Յեղասպանութեան Թանգարան-Ինստիտուտի կողմից:

Ներսէս Մկրտչեանը մահացաւ 30 Դեկտեմբերի 2016ին, Երեւանում:

ՀՀՀ

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
(1932–2017)

Մեսրոպ արքեպիսկոպոս Գրիգորեանը (աազանի անունով՝ Գէորգ) ծնունդ է 25 Հոկտեմբերի 1932ին, Հալէպ քաղաքում: 1947ին ընդունուել է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Անթիլիասի դպրեվանք: 1952ին համապարփակ ուսումնասիրութիւն է գրել Ստեփանոս արքեպիսկոպոս Սիւնեցու մասին, որը հրատարակուել է 1958ին, Պէյրութում: 1953 Յունիսին աւարտել է դպրեվանքը եւ ձեռնադրուել կուսա-

կրօն քահանայ: 1953-56՝ դպրեվանքում դասաւանդել է հայոց պատմութիւն, գրաբար եւ մատենագրութիւն, միաժամանակ պաշտօնավարել է որպէս գրադարանի փոխտնօրէն, ձեռագրատան գլխաւոր պատասխանատու եւ տպարանի տեսուչ: 1956ին պաշտպանել է վարդապետական թեզ՝ «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան՝ Անթիլիասի Ձեռագրերու Ընդարձակ Նկարագրութիւնները» նիւթով: 1956-57՝ 10 ալ միաբանների հետ կողմնորոշուելով ի նպաստ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան, եղել է Անկախ Միաբանութեան դպրեվանքի տեսուչ: 1957-58՝ Պէյրութի ՀԲԸՄ Յովակիմեան-Մանուկեան Մանչերի երկրորդական Վարժարանում դասաւանդել է կրօն, գրաբար եւ մատենագրութիւն, միաժամանակ հովութիւն արել: 1959ին Գ. Կիլպենկեան Հիմնարկութեան մրցանակ-կրթաթոշակով մեկնել է Անգլիայի Դարիւմ Համալսարան՝ հետեւելու արեւելագիտութեան եւ աստուածաբանութեան: 1959-61՝ ուսման տարիներին, եղել է Վիեննայի այցելու հոգեւոր հովիւ: Աւարտելով ուսումը 1962 Յունուարից ՆԱՕՏՏ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի կողմից նշանակուել է Վիեննայի հոգեւոր հովիւ: 1964 Յունիսին ստացել է արեւելագիտութեան դոկտորի գիտական աստիճան, պաշտպանելով՝ «Հայ ժողովրդի Մասնակցութիւնը Օսմանեան Հանրային Կեանքին Արեւելեան Անատոլիայի եւ Սիրիայի Մէջ 1860-1908» թեզը: Նոյն թուականի Յուլիսին կազմակերպել է Վիեննայի Ս. Հռիփսիմէ եկեղեցու հիմնօրինէքը: 1964ին աշխուժօրէն գործակցել է կարդինալ Ֆրանց Կէսնիգի հիմնադրած *Պրօ Օրիենտէ* կազմակերպութեան հետ: 1964-74՝ եղել է Մայր Աթոռի պաշտօնական ներկայացուցիչը եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդում: 1964-78՝ միաժամանակ հովուել է Յունաստանի հայ համայնքին: 1969ին պաշտօնապէս նշանակուել է *Պրօ Օրիենտէի* աստուածաբանական խորհրդատու եւ Մայր Աթոռի ներկայացուցիչ: 1970ին նոյն կազմակերպութեան խորհրդատուական մարմնի հետ կազմակերպել է Հին Արեւելեան Ուղղափառ եւ Հռոմի Կաթօլիկ եկեղեցիների միջեւ անպաշտօն երկխօսութիւն:

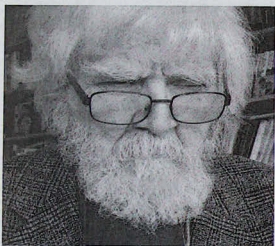
1979ին նշանակուել է Կենտրոնական եւրոպայի եւ Շուէդիայի հայրապետական պատուիրակ, 1980ին՝ Հայ եկեղեցու կանոնադրութեան մշակման յանձնախմբի անդամ: 1986 Սեպտեմբերի 21ին ձեռնադրուել է եպիսկոպոս, 1992ին ստացել է արքեպեան պատիւ, 2002ին՝ պարգետարուել է «Ս. Ներսէս Շնորհալի» շքանշանով, իսկ 2003ին՝ «Ս. Սահակ-Ս. Մեսրոպ» շքանշանով:

1981ից Վիեննայի Համալսարանի Բիզանդագիտութեան Բաժնում դասաւանդել է հայ ժողովրդի քաղաքական պատմութիւն եւ գրաբար, դասախօսութիւններ է կարդացել «հայ միջնադարեան մատենագրութիւն», «քրիստոսաբանական վէճեր Բիզանդական Կայսրութեան մէջ»՝ թեմաներով: 1986ին Վիեննայի Համալսարանը սրբազան հօրը շնորհել է պրոֆեսորի կոչում:

Հեղինակ է մի շարք գրքերի, ուսումնասիրութիւնների եւ յօդուածների, ինչպէս՝ *Սրբփանոս Արքեպիսկոպոս Սիւնեցի, Հայ ժողովրդի Մասնակցութիւնը Օսմանեան Հանրային Կեանքին Արեւելեան Անապոլիայի եւ Սիրիայի Մէջ 1860-1908 թթ.*, *Ֆրանց Վերֆէլ եւ Կոմիտաս* (գերմաներէն) եւ *Հայ եկեղեցին, Հրապարակիչ Վանանդեցիները եւ Սերբէոսի Գրքի Վերականգնման Մասին* հատորները: Լիբանահայ աշակերտը երկար տարիներ հայ եկեղեցու պատմութիւն է սովորել նրա *Կրօնի Դասագիրք* վեցհատորեակով:

Մեսրոպ Արք. Գրիգորեանը մահացել է 14 Յունուարի 2017ին, Վիեննայում: Յուլարկատրութիւնը կատարուել է Յունուարի 30ին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի միաբանական գերեզմանատանը:

<<<

ՎԱՅԼԱՒ ԶԵՐՆԻ
(1931–2017)

Զէյս հայագէտ-վրացագէտ, կովկասագէտ, հայ գրականութեան թարգմանիչ Վացլաւ Զերնին ծնուել է 25 Մայիս 1931ին: 1950ականներին Պրահայի Կարլի Համալսարանում պրոֆեսոր Եղիշկայի մօտ ուսանել է հայագիտութիւն: Յետագայում նոյն համալսարանի Արեւելեան Գիտութիւնների Բաժնում ուսուցանել է իր իսկ հեղինակած համընդհանուր կովկասագիտութիւն դասանիւթը: Տիրապետել է ոչ միայն արեւելահայերէնին, այլեւ արեւմտահայերէնին: Զերնին թարգմանել է Խաչատուր Աբովեանի *Վերք Հայաստանի*, Եղիշէ Զարենցի *Երկիր Նաիրի* վէպերը,

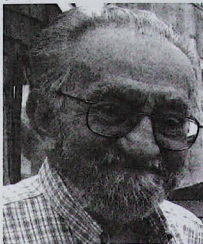
Ակսել Բակունցի *Սեւ Ցեւերի Սերմնացանը* պատմուածքների ժողովածուն, Պերճ Զեյթունցեանի *Ամենափխուր Մարդը* երկը, նաեւ՝ Գրիգոր Նարեկացի, հայրէններ (Նահապետ Քուչակի անուամբ), Սայեաթ-Նովա, Դանիէլ Վարուժան, Զահրատ: Նրա մօտ հայագիտութիւն են ուսանել չէի երիտասարդ գիտնականներ Միլադա Կիլիանովան, Աննա Սոխովան եւ Վերոնիկա Մարշիկովան:

Զերնին թարգմանել է նաեւ վրաց գրականութեան դասականների, դասաւորել է վրացերէն, չերքէզերէն եւ աւարերէն:

Իր վերջին թարգմանութիւնն անգլերէնից էր՝ Աննա Էլիզաբէթ Ռետգարթի *Հայերը* գիրքը (Պրահա, 2003):

Պրոֆեսոր Վալաւ Զերնին մահացաւ 17 Յունուարի 2017ին:

Օրեր Համաւերոպական Ամսագիր

ՎԱԼԷ ՊԱԼԱՏՈՒՆԻ

(1925–2017)

Պատմաբան, գրող, թարգմանիչ Վալէ Պալատունի ծնած է 1925ին, Զակագիկ (Եգիպտոս), Մեծ Եղեռնէն վերապրած Սուրէն եւ Հայկունի Պալատունիներու ընտանիքին մէջ: Անոր վրայ մեծ ազդեցութիւն ունեցած է մօրեղբայրը՝ բանաստեղծ Հմայեակ Շեմսը (Սափորիչեան), որուն ստեղծագործութեան հանրահռչակմամբ զբաղած է իր կեանքի ընթացքին:

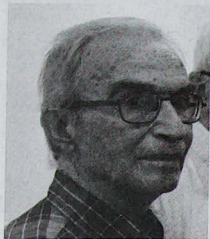
Պալատունի 1956ին տեղափոխուած է ԱՄՆ, ուր ուսանած է Իլինոյի Համալսարանը: 35 տարի դասաւորած է Նիւ Օրլէանզի (Լուիզիանա) Գործարար Վարչարարութեան Քոլէճը:

Պալատունի ինքնուրոյն եւ թարգմանական գործերով աշխատակցած է հայկական եւ ամերիկեան մամուլին: Իր *Թարգմանութիւններ. Քերթուած եւ Արծակ* հատորը (1973) կ'ընդգրկէ ստեղծագործութիւններ Շէքսպիրէն, Փոլսի Շեյկէն եւ Օսքար Ուայլտէն: 1998ին իր եւ Մարկրէթ Մէքփիսի խմբագրութեամբ լոյս տեսած է *Armenian Merchants of the Seventeenth and Early Eighteenth Centuries* հատորը: Հրատարակած է նաեւ Հմայեակ Շեմսի *Ընդիր Երկեր. Յիշատակի Հայոր* (1994), *Hemayak Shems, For the House of Torkom* (1999), *Երգեր Հմայեակ Շեմսի Խօսքերով* (2001) հատորները, *Հայկական Ուխտագնացութիւն Պալատութեան Միջով* ուղեգրութիւնը (2003), ինչպէս նաեւ Շեմսի՝ անգլերէն թարգմանած Խաչատուր Աբովեանի *Վերջ Հայաստանի վէպի յառաջաբանը՝ The Preface to Wounds of Armenia. Lamentation of a Patriot: A Historical Novel* (2005): Անգլերէն թարգմանած է Շեմսի արծակ բանաստեղծութիւններու հատընտիրը (*Hemayak Shems: A*

Poet of Pure Spirit, 2010, Ճոն Կերիի հետ), ինչպես նաև *Հմայեակ Շեմս*, *Անարադ Ոգու Բանաստեղծը* (2012) եւ *Հմայեակ Շեմս*, *Ծաղկաքաղ* (2013) հատորները:

Վահէ Պալատունի մահացած է 20 Յունուար 2017ին, Նիւ Օրլէանգ:

<<<

ՊՕՂՈՍ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆ

(1935-2017)

Արուեստաբան Պօղոս Կարապետի Հայթայեանը ծնունդ է 15 Օգոստոսի 1935ին, Պէյրուփում: 1946ին ընտանիքով հայրենադարձուել են: 1961-65՝ սովորել է Լենինգրադի Իլիա Ռեպինի Անուան Գեղարուեստի Ակադեմիայում: Աշխատել է ՀԽՍՀ ԳԱԱ Արուեստի Ինստիտուտում, 1965-70՝ Երեւանի Գեղարուեստա-Թատերական Ինստիտուտում, 1970-82՝ Հայաստանի Հանրապետարանում: 1982-87՝ եղել է Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահի

գիտական գծով փոխտնօրէն, 1987-92՝ Հայաստանի Նկարիչների Միութեան քարտուղար, իսկ 1992-98՝ նախագահ: 2011ին արժանացել է «Մովսէս Խորենացի» շքանշանին, 2012ին՝ ՀՀ Մշակոյթի Նախարարութեան ոսկէ շքանշանին, իսկ 2016ին՝ «Գրիգոր Նարեկացի» յուշամեդալի:

Հեղինակ է հայ արուեստի վերաբերեալ բազմաթիւ յօդուածների, մենագրութիւնների եւ գրքերի՝ *Վաղարշակ Էլիբէկեան [Պարկերանիւթ]* (1980), *Իսաբէկեան, Էդուարդ Հմայեակի* (1985), *Յ. Իսաբէկեան*, 1988), *Եոյրի Պեպրոսեան* (1989, 2012), *Ռուբէն Աղայեան* (2002), *Ռոբերտ Էլիբէկեան, Արա Շիրազ, Էդուարդ Խարազեան* (2010), *Հայ Կերպարուեստի Կէտարեայ Քրոնիկոն. 1962-2014, Յօդուածներ եւ Հարցազոյցներ. 55 Կերպարուեստագէտ* (Ա. Հտր., 2014):

Պօղոս Հայթայեանը մահացաւ 6 Փետրուարի 2017ին, Երեւանում:

<<<

ՀԵՆՐԻԿ ԳԱԼՍԵԱՆ

(1942-2017)

Գրականագէտ, լեզուաբան, հրապարակախօս Հենրիկ Անուշաանի Գալստեանը ծնունդ է 22 Յուլիսի 1942ին, Կապանի Ծաւ գիւղում: 1946ին ընտանիքով տեղափոխուել են Երեւան: 1961-66՝ սովորել է ԵՊՀ-ում: 1968-78՝ եղել է ՀԽՍՀ ԳԱ Մանուկ Աբեղեանի Անուան Գրականութեան Ինստիտուտի գիտաշխատող, 1974ին պաշտպանել է թեկնածոական «Վահագն Դաթեանի Պոեզիան» նիւթով: 1978-81՝ վարել է ԳԱ նախագահու-

թեան Փիլիսոփայության ու Բանասիրության բաժանմունքի գիտքարտուղարի պաշտոնը: Այնուհետև ԵՊՀ հրատարակչությունում ղեկավարել է ուսումնական գրականության բաժնի աշխատանքները: 1983-97՝ դասաւանդել է ԵՊՀ-ում: Այնուհետև՝ Երեւանի Պետական Ճարտարապետական Համալսարանում, Հայքուսակ Ինստիտուտում: 2003ից հայոց լեզու է դասաւանդել Բրիտովի Անուան Լեզուաբանական Համալսարանում:

Գալստեանը գրել է չորս տասնեակի հասնող գիտական աշխատանքներ, որոնք վերաբերում են ժամանակակից հայ գրականությանը եւ յատկապէս՝ բանաստեղծությանը: Գրել եւ կազմել է *Վահագն Դալթեանի Պոեզիան* (1978), *Սովետահայ Գրականության Տարեգրություն* (1986), *Սովետահայ Պոեզիա. Քրեստոմափա* (1986), *Լեզուական Առօրեայ Հոգսեր* (*Ընդունելության Քննություններ. Յնդքննական Մտորումներ*) (2005), *Ճիշդը եւ Սխալը. Բառագործություն, Բառաձեւի եւ Կապակցական Սխալները Հայերէնում* (2007) հատորները:

Վերջին տարիներին Գալստեանն առաւելապէս հակուած էր արդի հայերէնին վերաբերող հարցերի լուսաբանմանը: Պարբերականներում յաճախ է անդրադարձել լեզուական զանազան շեղումներին ու աղաաղումներին: Նրա գերագոյն նպատակն էր մաքրամաքուր տեսնել ե՛ւ հայ գրականութիւնը, ե՛ւ հայ պոեզիան, ե՛ւ հայոց լեզուն:

Հենրիկ Գալստեանը մահացաւ 10 Փետրուար 2017ին, Երեւանում:

<<<

ՄԵԼՍ ՍԱՆԹՈՅԵԱՆ

(1938–2017)

Գրականագէտ Մելս Գէորգի Սանթոյեանը ծնուել է 22 Մարտի 1938ին Կիրովական քաղաքում (այժմ՝ Վանաձոր): 1962ին աւարտել է Երեւանի Խաչատուր Աբովեանի Անուան Մանկավարժական Ինստիտուտի Պատմալեզուագրական Ֆակուլտէտը: Աշխատել է Կիրովականի Յրդ գիշերօթիկ դպրոցում՝ որպէս աւագ ջոկատավար, Երեւանի Խաչատուր Աբովեանի Անուան Պետական Մանկավարժական Համալսարանի Կիրովական-

Ի մասնաճիւղում՝ փիլիսոփայության աւագ դասախօս:

1969ից աշխատում է Կիրովականի Պետական Մանկավարժական Ինստիտուտում (ներկայումս՝ Վանաձորի Պետական Համալսարան): 1969-70՝ աշխատել է որպէս Կիրովականի Մանկավարժական Ինստիտուտի Մանկավարժութեան Ֆակուլտէտի ղեկան, 1970-74՝ Բանասիրական Ֆակուլտէտի ղեկան, 1974-78՝ ուսումնական աշխատանքների գծով պրոռեկ-

տոր: 1988-2013՝ քառորդ դար, ղեկավարել է Վանաձորի Պետական Մանկավարժական Ինստիտուտի Գրականության Ամբիոնը:

1972ին ստացել է բանասիրական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան՝ «Չարենցի Գեղագիտական Հայեացքները» թեկնածուական ատենախոսության համար, 1976ին՝ դոցենտի կոչում, 2003ին՝ դոկտորի գիտական աստիճան, 2009ին՝ պրոֆեսորի կոչում: Յիսունից անելի գիտական յօդաձևերի, բազմաթիւ հրապարակային ելոյթների, զեկուցումների, յօրելեանական երեկոների հեղինակ է, Հայաստանի գրողների եւ թատերական գործիչների միութիւնների անդամ:

Հեղինակել է Ու Կը Պարեն Միշտ (1978), Էպիկական Կերպարի Սրեղծման Չափումները (1994, 2006), Չարենցը եւ Գրական Միսնապիզմը (1998), Տաղի Մոգեցից Մէկը (Քննախօսական՝ Ի Վերայ Հրաջեայ Սարուխանի Պոեզիայի) (2000), Յ. Թումանեան. Պոեզիկայի Հարցեր (համահեղինակ՝ Ռ. Թումանեան, 2002), Սերունդի Հոգետը Հացը (Յուշերի Գիրք՝ Նուիրուած Պարոյր Սեւակին) (2003), Գրականագիտական Բառարան (համահեղինակ՝ Արէն Սանթոյեան, 2006), Գրական Առեղծուածներ (2006), Գրականագիտական Բառարան (2009):

Տպագրութեան է պատրաստել, խմբագրել 70 Գարուն. Գուսան Չաքարեան (1992), Համգաշիման (1997), Խորէն Աազ Քահանայ Խանգաղեան. Յուշեր եւ Տպատրութիւններ (1998), Գ. Թովմասեան. Հաւաքքի Կանթեղներ (2000) գրքերը:

Մելս Սանթոյեանը մահացաւ 19 Մարտի 2017ին, Վանաձորում:

ՀՀՀ

ՎԱՍԴԻՄԻՐ ԲԱՐԻՈՒԴԱՐԵԱՆ
(1927–2017)

Պատմաբան, պատմական գիտությունների դոկտոր (1968), պրոֆեսոր (1973), ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս (1994), ՀՀ գիտութեան վաստակատու գործիչ (2003) Վաղիմիր Բախշիի Բարխուդարեանը ծնունդ է 22 Սեպտեմբեր 1927ին, Վրաստանի Մարնէուլի (Բորչալու) շրջանի Աղքէօրիի գիւղում: 1945-50՝ սովորել է ԵՊՀ Պատմութեան Բաժնում: 1954ին թեկնածուական է պաշտպանել ՀԽՍՀ ԳԱ Պատմութեան Ինս-

տիտուտում, ակադեմիկոս Ս. Տ. Երեմեանի ղեկավարութեամբ՝ «Հայաստանի 9-11րդ Դարերի Աատատիրական Հողատիրութիւնը» նիւթով: 1955ին աշխատանքի է անցել ԳԱ Հայաստանի Պատմութեան Պետական Թանգարանում՝ որպէս կրտսեր գիտաշխատող: 1958-90՝ աշխատել է

ՀԽՍՀ ԳԱԱ Պատմության Ինստիտուտում, իբրեւ կրտսեր գիտաշխատող, գիտքարտուղար, աագ գիտաշխատող, փոխտնօրէն, հայ գաղթավայրերի պատմության բաժնի վարիչ: 1990-2000՝ եղել է ԳԱԱ ակադեմիկոս-քարտուղար, 2000-06՝ փոխնախագահ, 2005-6ից՝ մարդաբանական գիտութիւնների բաժանմունքի ակադեմիկոս քարտուղար, 2006-11՝ հայագիտութեան եւ հասարակական գիտութիւնների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, 2011-17՝ ՀՀ ԳԱԱ նախագահի օգնական:

Աշխատութիւնները վերաբերում են Հայաստանում աւատատիրական հողատիրութեանը, հայ խորհրդային պատմագրութեանը, հայ-ռուսական յարաբերութիւններին, 1905-07 յեղափոխական շարժումներին: Նա առաջին մասնագէտներից էր, որ գիտակցելով գաղթավայրերի պատմութեան հետազոտութեան կարեւորութիւնը, դարձաւ այդ ուղղութեան համակարգում ու գիտական նորույի ուսումնասիրութեան սկզբնատրողներից մէկը: Նոր Նախիջեանի Հայկական Գաղութի Պատմութիւն (Հտր. 1-2, 1967 եւ 1985) մենագրութեան մէջ աղբիւրագիտական հարուստ յենքով լուսաբանել է գաղութի տնտեսական, հասարակական-քաղաքական եւ մշակութային պատմութիւնը, հայ գաղութի նշանակալի դերը հարաւային Ռուսաստանի գրեթէ անմարդաբնակ տափաստանները իւրացնելու, առեւտրատնտեսական կեանքը զարգացնելու գործում: Նման արժէքատու հրատարակութիւններ են նաեւ նրա Մոսկուայի եւ Պեյքերքուրդի Հայկական Գաղութների Պատմութիւն (XVIII դարի Կէս – XX դարի Սկիզբ) (2010) եւ Ռուսաստանի Հայ Գաղթօջախների Պատմութիւն (2015, համահեղինակ՝ Յովհաննէս Ալեքսանեան) աշխատութիւնները: Բարխուդարեանի՝ Պատմութեան Ինստիտուտի Հայ Գաղթօջախների եւ Սփիւռքի Պատմութեան Բաժնի ղեկավարութեան ներքոյ ստեղծուեցին հայ գաղթավայրերի պատմութեանը նուիրում մի շարք յօդուածների ժողովածուներ՝ Հայ-Հունգարական Պատմական եւ Մշակութային Կապերի Պատմութիւնից (1983), Հայ Ազգաւարական Շարժումները եւ Հայկական Գաղթավայրերը 16-18-րդ դարերում (1985), Էջեր Հայ Գաղթավայրերի Պատմութեան (1996):

Հայաստանի անկախացումից յետոյ Բարխուդարեանի խմբագրութեամբ լոյս տեսաւ հայ ժողովրդի ամբողջական պատմութիւնն ընդգրկող չորս դպրոցական դասագիրք: Մասնակցել է հայ ժողովրդի պատմութեան ակադեմիական բազմափառորեակի ստեղծմանը: Բարխուդարեանը Համազգային Հայ Կրթական եւ Մշակութային Միութեան Հայագիտական Բարձրագոյն Հիմնարկի տնօրէն Երուանդ Փամբուկեանի հետ սփիւռքահայ դպրոցների համար հրատարակել է Հայոց Պատմութիւն դպրոցական դասագրքի առաջին գիրքը (Պէյրուֆ, 1998), որն ընդգրկում է Հին Հայաստանի պատմութեան ժամանակաշրջանը:

Վարդիմիր Բարխուդարեանը երկար տարիներ եղել է գիտական տարբեր հիմնարկների Բարձրագոյն Որակատրման Յանձնաժողովի եւ գիտական խորհուրդների անդամ եւ գործօն մասնակցութիւն է ունեցել դրանց

աշխատանքներին: Երկար տարիներ եղել է Հոգեւոր Խորհրդի անդամ: Աշխուժ մասնակցութիւն է ունեցել Օջականի Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց դպրատան կայացմանը:

Նա արժանացել է բազմաթիւ պարգէնների՝ ԽՍՀՄ Պատուոյ Նշան, ՀՀ «Ս. Մեսրոպ Մաշտոց», Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի «Ս. Սահակ-Ս. Մեսրոպ», ՀՀ Կրթութեան եւ Գիտութեան Նախարարութեան ոսկէ շքանշան: 1985ին ստացել է Հունգարիայի ԳԱ շքանշան: 1998ից Բնութեան եւ Հասարակութեան Մասին Գիտնականների Միջազգային Ակադեմիայի անդամ է:

2005ին իր խմբագրութեամբ հրատարակուել է *Աստուածաշնչական Հայաստան* գիտաժողովի նիւթերի մեծարժէք հատորը: 2016ին լոյս տեսաւ նրա վերջին հատորը՝ *Ուրուագիծ Միջնադարեան Հայկական Մշակոյթի Պատմութեան X-XIV դդ.*:

Հանգուցեալը խորապէս կը գիտակցէր *Հայկազեան Հայագիտական Հանդէսի* արժէքին եւ գործնապէս ջանադիր էր *Հանդէսի* երեսնեան շնորհանդէսներուն թաագոյնս կայացման:

Վլադիմիր Բարխուդարեանը մահացաւ 24 Մարտ 2017ին, Երեսնում:

ՀՀՀ

ՊԱԻԷԼ ԶՕՐԱՆԵԱՆ

(1948–2017)

Պատմաբան, ՀՀ ԳԱԱ Արեւելագիտութեան Ինստիտուտի (ԱԻ) Արեւելեան Աղբիւրագիտութեան եւ Պատմագրութեան Բաժնի վարիչ, պատմական գիտութիւնների դոկտոր, պրոֆեսոր Պաւել Աշոտի Զօրանեանը ծնուել է 1948 Մարտի 15ին Աղբիւրեանական ԽՍՀ Խանլար քաղաքում (հայրենի գիտը՝ Փիլի-Չագիկ): Կրթութիւնը ստացել է տեղի հայկական միջնակարգ դպրոցում, այնուհետեւ 1973ին աւարտել է ԵՊՀ Պատմութեան Ֆակուլտէտը: 1974–76՝ կովկասագիտութիւն-վրացագիտութիւն մասնագիտացմամբ ուսանել է ՀԽՍՀ ԳԱ ԱԻում, ուսումնառութիւնը իրականացնելով Վրացական ԽՍՀ ԳԱ Ձեռագրերի Ինստիտուտում՝ ակադեմիկոս Է. Պ. Մետրեւելու ղեկավարութեամբ, եւ թեկնածուական պաշտպանել 1982ին՝ «Հայերը Մերձատր Արեւելքում Ըստ Վրաց Ուղեգրութիւնների» նիւթով, իսկ դոկտորականը՝ 2006ին՝ «Հայ-Ռուս-Վրացական Յարաբերութիւնները ԺԸ. Դարի Երկրորդ Կէսին» նիւթով, որոնք յետագայում հրատարակուեցին:

Զօրանեանը գիտական գործունէութիւնը սկսել է ԱԻում. 1977–85՝ աշխատել է որպէս ԱԻի Կովկասագիտութեան եւ Բիւզանդագիտութեան Բաժնի կրտսեր գիտաշխատող, 1985–95՝ ՀՀ ԳԱԱ Պատմութեան Ինստիտուտի

աւագ գիտաշխատող, 1995–96՝ ՀՀ ԳԱԱ ԱԻԻ Քրիստոնեայ Արեւելք Բաժնի վարիչ, 2002–13՝ գիտական գծով փոխտնօրէն: 2007ից որպէս աւագ գիտնական-վերլուծաբան աշխատել է ՀՀ ՊՆ Ազգային Ռազմավարական Հետազոտութիւնների Ինստիտուտում (ՀՀ ՊՆ Պաշտպանական Ազգային Հետազոտական Համալսարան, ՊԱՀՀ):

Զօրանեանը նաեւ ՀՀ ԳԱԱ ԱԻում գործող ԲՈՀԻ 006 «համաշխարհային պատմութիւն», այնուհետեւ՝ ՊԱՀՀում գործող ԲՈՀԻ 056 «քաղաքագիտութիւն» մասնագիտական խորհուրդների անդամ էր:

Վաստակաշատ գիտնականը հեղինակել է 150ից անելի գիտական հրապարակումներ, բազմաթիւ յօդուածներով է հանդէս եկել նաեւ *Հայ եկեղեցու Հանրագիտարան*, *Քրիստոնեայ Հայաստան*, *Ղարաբաղեան Ազգագրական Պատերազմ (1988–1994 թթ.)* հանրագիտարաններում, *Հայ Դասական Մատենագրութիւն* էլեկտրոնային գրադարանի շարքում: Նա կատարել է երկու տասնեակ գիտական աշխատութիւնների խմբագրում: Նրա գիտական հետազոտութիւնները նուիրուած են հայոց պատմութեան, հայ-վրացական, հայ-ռուսական յարաբերութիւնների, վրացական ուղեգրութիւնների ուսումնասիրութեանը: Թարգմանաբար հրատարակել է Ակակի Շանիձէի *Հին Վրացերէն Լեզուի Քերականութիւն* աշխատութիւնը (Հ. Մարգարեանի հետ համատեղ): 1990ին լոյս է տեսել նրա մասնակցութեամբ կազմուած *Հայ-Ռուսական Յարաբերութիւնները XVIII Դարի երկրորդ Կէսին (1760–1800 թթ.)* փաստաթղթերի ժողովածուն, 1999ին նրա առաջաբանով եւ աշխատասիրութեամբ վերահրատարակուել են Մակար Բարխուդարեանցի *Աղուանից երկիր եւ Դրացիք* ու *Արցախ* տեղագրական աշխատութիւնները:

Զօրանեանի գրչին են պատկանում հայ գաղթօջախների, Արցախի միջնադարեան պատմութեան հիմնահարցերի ուսումնասիրութիւններ: Նրա առանձնայատուկ ուշադրութեան կենտրոնում էին յատկապէս հայ միջնադարեան աղբիւրագիտութեան եւ պատմագրութեան հարցերը: Նա իր գրչով պայքարում էր նաեւ Հայաստանի պատմութիւնը նենգափոխել ցանկացող թուրք-աղբրեջանական հեղինակների դէմ:

ՀՀ ԳԱԱ ԱԻի կողմից հրատարակուող *Հայաստանի Յարակից երկրների Պատմութիւն* քառահատորի հեղինակներից եւ խմբագրական խորհրդի անդամ էր: Նա եղել է նաեւ այդ հրատարակութեան երկրորդ հատորի պատասխանատու խմբագիրը, 1999–2003՝ *Պատմաբանասիրական Հանդէսի* խմբագրի տեղակալը, 2013ից՝ *Բանբեր Հայագիտութեան* միջազգային հանդէսի գլխատուր խմբագիրը: Տարբեր տարիներին հրատարակուած *Հայոց Պատմութիւն* դպրոցական դասագրքերում նա հեղինակել է ուշ միջնադարեան Հայաստանի եւ Արեւելեան Այսրկովկասի պատմութեան շարադրանքները:

թիւնը եւ Գեղարունստական Ջարգացումը (1973), Գրական Դէմքեր (1976), Մուրացան. Տիպարանութիւնը, Էթիկան, Պարմութեան Փիլիսոփայութիւնը (1976, 2004), Գեղարունստական Գրականութեան Պարմականութիւնը (1979), Սերունդներ եւ Աւանդներ (1984), ԲաժՖի. Գաղափարների եւ Կերպարների Համակարգը (1985, Բ. հրատ.՝ 2010), Հայ Ռէալիզմի Պարմական Ուղիւ. Հայ Ռէալիզմի Պարմութեան եւ Տեսութեան Հարցեր (1986), Հայոց Գրականութեան Երկու Դարը (6 հատոր, 1988, 1989, 2002, 2004, 2009, 2015), Լեւոն Շանթ (1991), Բանաստեղծի Յայտնութիւնը (1998), Հայ Գաղափարաբանութիւն (Պարմաքննական Տեսութիւն) (1998, Բ. լրամշակուած հրատ.՝ 2005), Պարոյր Սեւակ. Բանաստեղծութեան Գիտութիւնը (2006), Շարունակուող Լեզբնդ (2008), Ապաշխարանք եւ Թողութիւն (2010), գրել է բազմաթիւ գիտական եւ գեղարունստական գրքերի առաջաբաններ, խմբագրել տասնեակ գրքեր: Շուրջ կէս դար գրականագէտի յօդուածները ուղղութիւն են տուել հայոց գրական կեանքին՝ յաճախ յարուցելով նաեւ կրքոտ բանավեճեր:

Սարինեանի ջանքերով եւ խմբագրութեամբ են իրականութիւն դարձել Հայ Նոր Գրականութեան Պարմութիւնի (1962-79) հինգհատորեակը, որի բազմաթիւ գլուխների հեղինակը հենց ինք է, ինչպէս նաեւ՝ երկհատոր Հայ Քննադատութեան Պարմութիւնը (1985-89), եւ՝ Հայ Վէպի Պարմութիւն (19-րդ Դար) (Ա. հատոր՝ 2005) ուսումնասիրութիւնները:

ՀՀ ԳԱԱ Գիւմ ձեռնարկուած հայ գրականութեան պատմութեան վեցհատորեակի միակ Յրդ հատորն է որ լոյս է տեսել ցարդ՝ ընդհանուր խմբագրութեամբ Սերգէյ Սարինեանի: Հատորի բազմաթիւ գլուխների հեղինակը նոյնպէս ինք է: Ակադեմիկոսին է վստահուել նաեւ Հայոց Պարմութիւն ակադեմիական երրորդ հատորում «Հայ Աշակոյթը 18րդ Դարի Երկրորդ Կէսին եւ 19րդ Դարի Առաջին Կէսին, Գրականութիւն» հատուածները: Սարինեանը մեծ վաստակ ունի նաեւ դպրոցական դասագրքերի ստեղծման գործում. շուրջ երկու տասնամեակ Սարինեանի եւ Հենրիկ Բախչինեանի հեղինակած Հայ Գրականութիւն դպրոցական դասագիրքը ծառայում է հանրակրթութեանը:

Սարինեանի ողջ ստեղծագործական կեանքը գրականագիտութեան գիտականացման հաստատակամ ճանապարհ է: Նրա ուսումնասիրութիւնները նուիրուած են հայ նոր գրականութեան պատմութեան ու տեսութեան՝ գրական ուղղութիւնների, գրականագիտութեան մեթոդների մեկնաբանման հարցերին, հայ գրականութեան պատմութեան պարբերացման, զարգացման օրինաչափութիւնների, գրական դպրոցների եւ դասական գրողների ստեղծագործութեան գիտական մեկնաբանման սկզբունքներին, արդի հայ գրականութեանը, գրական երեւոյթների պատմական ու տիպաբանական, գեղագիտական ու փիլիսոփայական հայեցակարգային քննութիւնը:

Նա հայ գրականագիտության մէջ փիլիսոփայական մեթոդի հիմնադիրն է, մշակել է տասնեակ մասնագէտների՝ ստեղծելով գրականագիտության ակադեմիական դպրոց: Գիտական գործի հմուտ կազմակերպիչ՝ միջբանի տասնամեակ ղեկավարել է ԳԱԱ Գրականության Ինստիտուտում գործող մասնագիտական խորհուրդը:

Սարինեանը ոչ միայն անուանի գրականագէտ է, այլեւ արձակագիր: Նրա *Ի Հեճուկս, Ի Գիտութիւն (Յուշերի Երկրի Առասպելը)* (2016) յուշագրութիւնը յարուցել է գրական բանավէճ:

Անհանգիստ ոգի էր, որոնող, պրպտող մտքով, աշխատասէր ու բանիբուն մշակ, որ պահպանեց իր աշխատունակութիւնը մինչեւ կեանքի վերջին օրը՝ ծառայելով հայոց գրականութեանը:

93ամեայ իմաստուն ծերունին իր մահկանացուն կնքեց 8 Յունիս 2017ին, վիրահատութեան պահին:

ՎԱՆՕ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
vano.exiazaryan@mail.ru

ԼԻԼԻԹ ԶԱՔԱՐԵԱՆ (1939–2017)

Արուեստաբան, արուեստի քննադատ Լիլիթ (Էլլա) Զաքարեանը ծնունդ է 1939ի Յունիսի 17ին, մտաւորականի ընտանիքում: 1961ին աւարտել է ԵՊՀ Պատմութեան Ֆակուլտետը եւ աշխատանքի անցել ՀԽՍՀ ԳԱ Արուեստի Ինստիտուտում: 1965–68՝ սովորել է Մոսկուայի Լոմոնոսովի Անուան Համալսարանում եւ 1970ին պաշտպանել թեկնածուական՝ «Մի Խումբ Զեռագրեր Վասպուրականի Գրչատներից» նիւթով, ստանալով արուեստագիտութեան թեկնածուի

գիտական աստիճան: 1985ից աշխատանքի է անցել Մատենադարանում, որպէս աւագ գիտաշխատող: Ամուսնացած էր նշանաւոր հնագէտ, պատմաբան, Գէորգ Տիրացեանի (1926–93) հետ:

Նա 1960–70ականներին ասպարէզ իջած հայաստանեան արուեստաբանների շրջանակի մի իրայայտուկ ներկայացուցիչ էր. արուեստաբաններ, որոնք ազգային մշակութային զարթոնքի գաղափարներին իրենց նուիրուածութեամբ եւ արդիադաւան հետաքրքրութիւններով ձգտում էին յաղթահարել հայ արուեստաբանութեան մէջ ստալինեան ժառանգութեան մտածողութիւնը: Լիլիթ Զաքարեանը Վիլիելմ Մաթետեսեանի, Հենրիկ Յովհաննիսեանի, Վիգէն Ղազարեանի հետ միասին, տեսական գրականութեան հանդէպ իր հետաքրքրութիւններով, եւրոպական լեզուների իմացութեամբ, կենդանի արուեստի ու նկարիչների հետ անընդհատ շփմամբ՝

ծգտում էր կենդանության հաղորդել խորհրդահայ արուեստաբանության կարծրացած սկզբունքներին: Խորհրդահայ իրականության մէջ, երբ արուեստաբանը գիտական աստիճան ստանալու հնարաւորութիւն չունէր, նա առաջիններից էր, որ իր թեկնածուական պաշտպանեց Ռուսաստանում (այն լոյս տեսաւ 1980ին՝ *Из Истории Вспураканской Миниатюры* (Վասպուրականի մանրանկարչութեան պատմութիւնից):

Զաքարեանը հեղինակ է բազմաթիւ ուսումնասիրութիւնների՝ նուիրում հայկական մանրանկարչութեան, բարձրաքանդակներին, մասնակցել միջազգային գիտաժողովների: Նրա հրատարակած գրքերից են նաեւ՝ *Աղօղ Սուրբ Սյրեփանոս* (Խայերէն, ֆրանսերէն, Երեւան, 2007), *Հայկական Մանրանկարչութիւն* (Խայերէն, ռուսերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն, Երեւան, 2009), *Մոմիկ Մանրանկարիչը* (Երեւան, 2013) հատորները:

Լինելով միջնադարագէտ՝ նա միաժամանակ ներգրաւուած էր կենդանի արուեստի ստեղծման, կայացման, քննարկման գործընթացներում. նա արդի հայ արուեստի քննադատ էր: 1990ականների վերջ-2000ականների սկզբին *Ակտուալ Արուեստ* ժամանակակից արուեստի եւ մշակոյթի քննադատական հանդէսի խմբագրակազմի անդամ էր եւ հետաքրքրուած էր ժամանակակից արուեստի առաւել նոր սերնդի ներկայացուցիչների ստեղծագործութեան նկատմամբ:

Լիլիթ Զաքարեանը մահացաւ 30 Յունիս 2017ին, Երեւանում:

<<<

ԱԼԿԱՐԴ ԴԱԶԻԵԱՆ

(1930–2017)

Բանագէտ, ժողովրդագէտ Ալվարդ Սարուխանի Դազիեանը ծնունդ է 13 Դեկտեմբերի 1930ին Հայկական ԽՍՀ Իջեւանի շրջանի Սարիգիւղում՝ Ղարաբաղից տեղափոխուած ընտանիքում: 1960ին աւարտել է ԵՊՀ Բանասիրական ֆակուլտետի Հայ Բանասիրութեան Բաժինը: 1961ին ընդունուել է ՀԽՍՀ ԳԱ Հնագիտութեան եւ Ազգագրութեան Ինստիտուտի Հայ ժողովրդական Բանահիւսութեան Բաժինը, որտեղ աշխատել է մինչեւ կեանքի վերջը:

1971ին պաշտպանել է «Հայ ժողովրդական Ռազմի եւ Զինուորի Երգեր» թեկնածուականը, որը տպագրուել է 1989ին:

1983ին *Հայ Ազգագրութիւն եւ Բանահիւսութիւն* մատենաշարով լոյս է տեսել Արցախից 1970ականներին նրա գրի առած հեքիաթների, գրոյցների, մանրապատում-զուարճախօսութիւնների, ամանդութիւնների, երգերի, մականունների, ասոյթաբանական բանահիւսութեան նմուշները: Նա կազ-

մել է հայ մշակույթի երախտատու Գարեգին Սրուանձտեանցի երկերի առաջին հատորը:

Հեղինակել է վեց տասնեակից ավելի գիտական, լրագրային յօդուածներ, գրախօսականներ, հրապարակումներ: Ուշագրաւ են նրա կազմած եւ հրատարակած *Հայ ժողովրդական Հեքիաթներ* գիտական հրատարակութեան 13րդ (Մուշ-Տարօն, 1985) եւ 14րդ (Վասպուրական, 1999) հատորները: 2003ին լոյս է տեսել *Ղազիեանի եւ Ա. Միրզոյեանի կազմած Հայերի Կոյորածները Բաքուի եւ Ելիզաւէտպոլի Նահանգներում 1918-1920 թթ.* ժողովածուն: Նոյն թուականին լոյս է տեսել նրա կազմած՝ բազմավաստակ բանագէտ Սարգիս Յարութիւնեանի կեանքին ու գործունէութեանը նուիրուած *Կենսամարտագիտութիւնը*: Սվետլանա Վարդանեանի հետ հաւաքել, կազմել եւ հրատարակել է *Բաքուի Հայոց Բանահիւսութիւնը* ժողովածուն (2004):

Ղազիեանը կատարել է նաեւ թարգմանական աշխատանք: 1989ին լոյս է տեսել ռուսերէնից նրա թարգմանած *Աֆորիզմներ* ծաւալուն ժողովածուն, 1998ին՝ Լ. Մելիք-Շահնազարեանի *Աղբթեանի Ռազմական Գործողութիւնները Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան Խաղաղ Բնակչութեան Դէմ* աշխատութեան հայերէն թարգմանութիւնը: Ղազիեանը նաեւ խմբագրել է բանագիտական միջանի աշխատութիւններ՝ Գ. Միքայէլեանի *Նոր Բայազէտի Բանահիւսութիւնը* (1980), Լ. Յարութիւնեանի *Նշխարները Արցախի Բանահիւսութեան* (1991), Կ. Ղահրամանեանի *Օջախի Դիրքը* (2002) եւն.:

Ալվարդ Ղազիեանը մահացաւ 3 Յուլիս 2017ին, Երեւանում:

<<<

ԱԻԵՏԻՍ ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ

(1931–2017)

Պատմաբան, հրապարակագիր Դոկտ. Աւետիս Յովհաննէսի Եափուճեան ծնած է Յունուար 1931ին Գահիրէ, մարաշցի ընտանիքի մէջ: Ատրեւմանցի մայրը՝ Հռիփսիմէն, իր ծնողաց տասը զաւակներէն Հայոց Յեղապանութենէն միակ վերապրողն էր: Պատանի Աւետիսը յաճախել էր Գահիրէի տեղական նախակրթարանը, կթութիւնը կը շարունակէ Գալատեան Ազգային Վարժարանէն ներս, զոր կ'աւարտէ 1949ին: Եափուճեանի առաջին յօդուածը լոյս տեսած է 1945ին *Փունջ* մանկապատանեկան ամսաթերթին մէջ: Երկրորդական ուսումը աւարտել էր կը հետեւի լրագրութեան, որուն քառամեայ շրջանը կ'աւարտէ 1953ին՝ վկայուելով Լոնտոնի Մանկավարժական Հիմնարկէն:

Եափուճեանի ազգային-հասարակական եռանդուն գործունէութիւնը սկիզբ կ'առնէ 1950ին, երբ Գահիրէի մէջ կը միանայ Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան շարքերուն, Գահիրէի մէջ կը հիմնէ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան պատանեկան շարժումը: Եափուճեան ունի բազում թարգմանութիւններ *Արեւին*, *Զարթօնքին*, *Պայքարին*, *Նոր Օրին*, *Պէյրութի*

Նայիրիին, Գահիրեի Կեանք եւ Գիր եւ Պէյրութի Շիրակ ամսագրերուն մէջ, ֆրանսերէնի եւ անգլերէնի թարգմանած է հայերէն երկեր:

1965ին, երկու տարուան համար, կը դառնայ օգնական խմբագիրը Արեփին, իսկ 1967ին ձեռնհասօրէն կը ստանձնէ պատասխանատու խմբագիրի պաշտօնը, զոր կը վարէ յաջորդ 23 տարիներուն:

Եափուճեանի հեղինակած գործերէն են.- *Հայ ժողովուրդին Անժ Գոյամարը* եւ *Հայաստանի Հանրապետութիւնը Սորկացնողները* (Գահիրէ, 1968), *Ո՛վ Կազմակերպեց Փետրուարեան Արկածախնդրութիւնը եւ Ի՞նչ Եղաւ Անոր Հետեանքը* (Գահիրէ, 1969), *Յուշամարեան Համբաժում Գալայեանի* (Գահիրէ, 1970), *Արեւմտահայաստանի Կորուսը* եւ *Անոր Պատասխանատուները* (Գահիրէ, 1970), եւ *Վերածնաւ Հայ ժողովուրդը Հուրէն եւ Սուրէն* (Գահիրէ, 1971), *Հայաստանի Հանրապետութեան Քաղաքական, Հիմնութեան, Տնտեսական, Ընկերային Կացութիւնը* (Գահիրէ, 1972), *Պաշտօնի Հերոսամարը* եւ *Անոր Պարտութեան Պատասխանատուները* (Գահիրէ, 1973), 1918թ. Թրքական Արշաւանքը Հայաստան եւ Պաթումի Պայմանագիրը (Երեւան, 1974), *Համառօտ Պարտութիւն Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան* (Գահիրէ, 1977), *Հայ ժողովուրդին Անկախութեան Պայքարը Կիլիկիոյ Այլ 1919-1921* (Գահիրէ, 1977): Յառաջացած տարիքին կը ձեռնարկէ «Մատենաշար Արեգ»ին, որով լոյս կը տեսնեն *Յուշեր Բեգլար Նաւասարդեանէն* (2012), *Դիմադրածութեան Առեղծուածը* (2012), *Կեանքէս՝ Ճակարագրական Երեք Հանգրուաններ* (2012), *Ռուպէր Հարկեճեանի Կոթողային Շարքը* (2013), *Բանաստեղծ Միհրան Սարգիսեան* (2013), *Ալիսիա Կիրակոսեան Երետյոյք* (2013), *Գալուստ Գալոյեանի Հայաստանը եւ Անժ Տէրութիւնները* (2013), *Հայկական Հարցին Ծագումը* (2014), *Նանսէն եւ Իր 'Հայաստանի Այլ' Հարորը* (2015):

1974ին ԵՊՀի գիտական խորհուրդին ներկայացնելով իր աւարտաճառը՝ Եափուճեան վաստակեցաւ պատմական գիտութիւններու դոկտորի աստիճան:

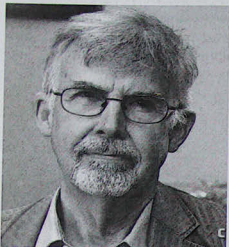
Վարելով Հայ Ազգային Հիմնադրամի վարիչ քարտուղարի պաշտօնը Գահիրեի մէջ, հրատարակութեան կու տայ *Յուշամարեան Հայ Գեղարունստասիրաց Միութեան*, *Պարտութիւն Հայ Ազգային Հիմնադրամի եւ Պարտութեան Կոկանեան Սրահի* հատորները:

1990 Դեկտեմբերին վերջնականապէս կը հաստատուի Սիտնի, ուր հասարակական գործօն մասնակցութիւն կը բերէ ՀԲԸՄի Սիտնիի եւ ՌԱԿի Աատրալիոյ շրջանակին, 1998ին կը ստանձնէ խմբագրութիւնը տեղի ՀԲԸՄի *Միութիւն* ամսագրին: Եափուճեանին անունը ներառուած է համաշխարհային չորս հանրագիտարաններու մէջ (*Men of Achievement, Volume 10*, 1985, Cambridge, England, *The International Register of Profiles*, 8th edition, 1985, Cambridge, England, *Հայկական Սովետական Հանրագիտարան*, 8րդ Հարոր, եւ յունական մեծ հանրագիտարան):

2001ին Աստրալիոյ կառավարութիւնը զինք կը պարգեատրէ յատուկ շքանշանով: 2005ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ. սրբատառ կոնդակով զինք կը պարգեատրէ «Ա. Սահակ-Ա. Մեսրոպ» շքանշանով, իսկ 2011ին, Սփիւռքի նախարար Հրանուշ Յակոբեան՝ Պատուոյ Գիրով եւ «Ուիլիըմ Սարոյեան» շքանշանով:

Աւետիս Եափուճեան մահացաւ 5 Յուլիս 2017ին, Սիտնի:

Արա Ահարոնեան

ՕՐԷ ԴԱՌՆ

(1936–2017)

Շուէդիայում եւ եւրոպական գիտական միջավայրում մեծ ճանաչում վայելող ազգաբան, ուսուցչապետ Օրէ Դաւունի՝ հայ իրականութեան հետ առնչութեան պատճառը նրա կեանքի ընկերուիին էր՝ թարգմանչուի Լաուրա Դաւուն Մինասեանը: Օրէ Դաւունը երկար տարիներ գործակցել է շուէդահայ համայնքի եւ անհատների հետ, իր ազդու գրչով ու անհատականութեամբ նպաստել Շուէդիայում Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչման եւ դատապարտման գործին, հեղինակել հայութեանը վերաբերող յօդուածներ:

Օրէ Դաւունը ծնուել է 1936ին, Ստոկհոլմում: 1958–65՝ ուսանել է Ստոկհոլմի Համալսարանում (արուեստի պատմութիւն եւ տեսութիւն, եւրոպական եւ համեմատական ազգաբանութիւն): Որպէս արուեստի քննադատ պաշտօնավարել է մամուլում: Ստոկհոլմի Արհեստագիտութեան Թագաւորական Ինստիտուտի Ճարտարապետութեան Դպրոցում եղել է գիտական ծրագրի ղեկավար, Հիւսիս-Եւրոպական Թանգարանի գիտաշխատող, Ստոկհոլմի Համալսարանի Ազգաբանութեան Ինստիտուտի ղոկտոր, եւրոպական ազգաբանութեան պրոֆեսոր եւ Ազգաբանութեան Բաժնի նախագահ: 2011ին Շուէդական Արքայական Ակադեմիան Օրէ Դաւունին պարգեատրել է Գաղ Ռաուսինգի Հիւսիս-Եւրոպական մրցանակով՝ մարդաբանական հետազոտութիւնների բնագաւառում բարձր ձեռքբերումների համար:

Եղել է Շուէդիայում հիմնաւոր հայոց ցեղասպանութեան ճանաչման յանձնաժողովի հիմնադիր անդամ: 2011ին մասնակցել է Հայոց Ցեղասպանութեան Թանգարան-Ինստիտուտի կազմակերպած «Հայոց եղեռնը եւ Սկանդինաւեան Արձագանգը» միջազգային գիտաժողովին: Հեղինակ է նաեւ հայ իրականութեան առնչուող յօդուածների՝ «Նոր-Հին Ցեղասպանութիւնը» (*Dagens Nyheter*, 30.11.1989, հեղինակակից՝ Լաուրա Դաւուն Մինասեան), «Հայկական Դրամները եւ Հակառակ Կողմը» (*TCO-Tidningen*, 1997), «Անթոյլատրելի Շուէդական Պահանջներ Թուրքիայի Համար»

(*Sydsvenska Dagbladet Snällposten*, 5.01.2000), «Երոպական Միությունը Որպես Հակակշիռ Ընդդեմ Նոր Ցեղասպանության» (*TCO-Tidningen*, 2000), «Հայկական Հարցը. Ազգաբնություն-Ցեղասպանության» (*Tidskriften Kulturella Perspektiv*, Ապրիլ, 2000), «Ցեղասպանությունը՝ Հասարակական Վարքագիծ» (տե՛ս՝ Աշխեն Բախչինեանի հայերեն թարգմանությունը՝ *Հայեացք Երեանից*, Մայիս, 2001), «Հայաստանը Եւ Թուրքիան Եւ Ազգային Հպարտության Նշանակությունը» (*Նոր Հորիզոն*, թիւ 3-4, 2003), «Հայ Ափսոսքի Ինքնությունը. Քննարկումներ Ներգաղթի Մասին Եւ Ներգաղթի Մասին Չորս Փիլիսոփայություն» (Ներսում Եւ Դրսում. Շուկ-հայում Հայերի Եւ Ղաթինների Ժառանգությունը, Ինքնությունը Եւ Նոր Կողմ-նորոշումը՝ շուկերեն ժողովածուում, 2009, էջ 49-57):

Օրէ Դաունը մահացաւ 24 Յուլիս 2017ին, Ստոկհոլմում:

ԱՐՇՈՒԻ ԲԱԽՉԻՆԵԱՆ
artsvi@yahoo.com

ՆԻԶԱՐ ԽԱԼԻԼԻ
(1925-2017)

Արաք թարգմանիչ, հայագէտ, մեծ հայաէր Եւ մանկավարժ Նիզար Խալիլին ծնած է 1925ին, Հալէպ: Բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած է Պէյրուս:

1943-46՝ աշխատած է Հալէպի Նոր Գիւղի Զաւարեան Վարժարանին մէջ, որպէս արաբերէնի ուսուցիչ: Հայերէն լեզուին մէջ զարգացած է ուսուցչութեան տարիներուն: Խալիլի ուսումնասիրած է հայ ժողովուրդի պատմութիւնը, մշակոյթը Եւ մասնատրապէս՝ գեղարուեստական գրական-

նութիւնը: Այցելած է Հայաստան:

Խալիլի հայ մշակոյթին Եւ հայ-արաբական գրականութեան նուիրումը բազմաթիւ յօդուածներու հեղինակ է: Արաբերէն թարգմանած է Յովհաննէս Թումանեանի, Գրիգոր Զօհրապի, Աւետիք Իսահակեանի Եւ Յովհաննէս Շիրազի ստեղծագործութիւններէն, Գրիգոր Նարեկացիի *Մալեան Ողբերգութեանը*, հայերէնի թարգմանած է արաբ հեղինակներու գործեր: Գրած է նաեւ հայերէն բանաստեղծութիւններ:

Սուրիացի մտատրականը արժանացած է «Մովսէս Խորենացի» շքանշանին:

2012 Ապրիլին Հայաստան իր այցին «Թերթ. ամ»ի տուած հարցազրոյցի ընթացքին Խալիլի ըսած է. «Ես շատ սիրեցի հայ ժողովուրդը Եւ հայերու նկատմամբ մեծ յարգանք ունիմ, հայ ժողովուրդի սէրն ու յարգանքը գլխուս թագն են Եւ սրտիս շքանշանն ու շարժիչ ուժը: Ես խորապէս շնորհակալ եմ

հայ ժողովուրդին իր ցուցաբերած անսահման յարգանքին ու սիրոյ հա-
մար»:

Նիզար Խալիլի մահացաւ է 3 Հոկտեմբեր 2017ին :

<<<

ՍԱՐԳԻՍ ԳԱՐԱՅԵԱՆ
(1928-2017)

Տոքթոր Սարգիս Գարայեան բնիկ այնթապցի Եագուպ Ուստազարայ-
եանի եւ Զարուիի Պասմաճեանի զաւակն էր, ծնած 28 Նոյեմբեր 1928ին,
Հալէպ:

Յաճախած է Հալէպի Ուսումնասիրաց Վարժարանը, ապա՝ Ալեքիփո
Քոլէճը: Ընտանիքը 1946ին կը փոխադրուի Պէյրութ. 1952ին Պէյրութի
Ամերիկեան Համալսարանէն (AUB) կը վկայուի իբրեւ մանկաբուժ: Աշխա-
տած է Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի Կիւպենկեան Դարմանատան
մէջ:

Աշխատակցած է *Բժիշկ* ամսագրին: Հեղինակ է *Armenian Review*ի
բազմաթիւ յօդուածներու՝ նուիրուած Հայոց Յեղասպանութեան զոհերու
թիւին եւ Արեւմտեան Հայաստանի հայկական տեղանուններու փոփոխու-
թեան: Մամուլի տակ է այս յօդուածներու ժողովածուն:

Լիբանանեան պատերազմին պատճառով, 1976ի վերջաւորութեան ըն-
տանեօք կը գաղթէ Լոս Անճելոս ու մաս կը կազմէ տեղւոյն հայ կեանքին:

Տոքթ. Սարգիս Գարայեան մահացաւ Լոս Անճելոս, 9 Դեկտեմբեր
2017ին:

Զաւէն Գ. Ղարիպեան

